

SVETOVÝ KONGRES SOCIOLÓGIE

V dňoch 8.—15. septembra 1959 konal sa v Miláne a Strase svetový kongres sociológie. Na kongrese sa zúčastnilo asi 650 delegátov z 52 krajín, najmä však z USA a Anglicka. Socialistický tábor bol zastúpený 72 delegátmi, z nich 25 bolo z SSSR, 10 z ČSR. Už zloženie kongresu určilo jeho obsah a charakter: bol to kongres prehľbujúceho sa rozkladu a úpadku buržoáznej sociológie.

V čom sa prejavoval tento rozklad a úpadok buržoáznej sociológie na kongrese?

Predovšetkým v roztrieštenosti, s akou bola na kongrese reprezentovaná. To nebolo jednotné učenie o spoločnosti ako o celku, ale to bol konglomerát mnohých, rôzne spoločenské detailné javy skúmajúcich sociologických „smerikov“ a „smerov“.

Buržoázna sociológia už pri svojom vzniku bola idealistickým, metafyzickým, a preto nevedeckým učeníom o spoločnosti ako celku. Jej nevedeckosť sa ďalej prejavovala v tom, že svoj predmet poznávania, t. j. ľudskú spoločnosť chápala nehistoricky, nekonkrétne, ako spoločnosť *vôbec*, ako pleťovo spoločenských vzťahov *vôbec*. Aby dosiahla tento svoj cieľ, musela byť do takej miery abstraktná, aby v tomto abstraktnom procese vypadol všetok konkrétny obsah spoločnosti aj s jej zákonitosťami a ostala len dajaká vyšpekulovaná a vykonštruovaná škrupina a prázdna štruktúra spoločnosti.

Pôvodná nevedeckosť buržoáznej sociológie sa za sto rokov jej vývinu značne prehĺbila. Dnes prevažná väčšina buržoáznych sociológov sveta otvorene popiera vedecký charakter sociológie a tí, ktorí to nedoznávajú otvorene, robia to. Túto vo svojej podstate pôvodnú sociológiu na kongrese predstavoval profesor parížskej univerzity Raymond Aron. Bojujúc proti americkej a sovietskej sociológii Aron prebojoval svoju

„tretiu cestu“ predstavujúcu sociológiu. Aká je to sociológia? Vo svojej podstate je to stará comtovská sociológia, „občerstvená“ relativizmom a pod. modernými princípmi a zameraná proti marxizmu. Marxizmus vraj „predstavuje uvedomelosť robotníckej triedy a tým ruší vedecké prvky“. Vedeckosť je podľa Arona nerozlučne spojená s celospoločenským názorovým stanoviskom. Úlohou sociológie je podľa Arona odstrániť falošné vedomie spoločnosti o sebe a dosiahnuť vedecké vedomie, ktoré sa môže faktami kontrolovať. Zaujímavosť tejto aronovskej vedeckosti je potom v tom, že sa z nej principiálne vylučuje čo i len bleďá možnosť poznania spoločenských zákonitostí, predvídanie celkového vývoja spoločnosti atď.

Napriek výraznej figury Aronovej osobnosti hral tento variant dnešnej buržoáznej sociológie podradnú úlohu. Dominujúcou, charakter kongresu a jeho prácu určujúcou bola tzv. empirická sociológia.

Empirická sociológia, rozšírená najmä v USA, je prejavom úplného zrieknutia sa buržoáznych sociológov teórie a teoretizovania a zredukovania procesu poznávania na zmyslové vnímanie a opisovanie faktov. Empirická sociológia sa zriekla aj poznávania spoločnosti ako celku. Pre ňu sa spoločnosť rozpadáva na fetišistický charakter majúce inštitúcie a podmienky správania sa človeka. Tento moderný typ súčasnej buržoáznej sociológie sa diferencuje na celý rad sociológií. Každý spoločenský jav má svoju sociológiu: svoju mikrosociológiu. Kongres sa už na druhý deň svojho rokovania rozpadol na mnoho sociologických skupín. Zvlášť zasadali sociológovia priemyslu, poľnohospodárstva, výchovy, riadenia miest, zdravotníctva, komunikácií, populácie, rodiny, náboženstva atď., atď. Práce týchto mikrosociológií boli napriek svojej konkrétnosti nevedecké, lebo

sa obmedzovali iba na opisovanie a klasifikáciu jednotlivých spoločenských javov. Poznatky, ku ktorým dochádzajú, sú povrchné, neodhaľujúce zákonitosti a preto nemožno ju ovládať dotýcnú skutočnosť. Zriekanie sa zovšeobecňovania a odhaľovania zákonitosti sa však rovná zriekaniu sa vedeckosti poznávania. A preto to robia mikrosociológia!

Nevedeckosť mikrosociológií, pravda, nevylučuje, aby na základe svojich „poznatkov“ dávali rady kapitalistom. Skúmajú napr. vzťahy ľudí vo výrobe, zisťujú určité povrchné súvislosti a radia, ako sa môžu „riešiť“ konflikty medzi robotníkmi a kapitalistami, ako sa môže zvýšiť intenzita práce a tým i produktivita práce a pod.

Proti táboru nevedeckých buržoázných sociológií vystupovala hŕstka sociológov zo socialistického tábora na čele so sovietskymi sociológmi, prebojovávajúcimi vedeckú sociológiu marxizmu-leninizmu. Ako je známe, Marx a Engels pretvorili nevedeckú buržoáznú sociológiu na vedu o ľudskej spoločnosti. Vo svetle historicko-materialistického svetonáhľadu a metódy zmizla zdanlivosť metafyzičnosti a fetišizmu spoločenských javov a ukázala sa ich objektívna dialektičnosť a zákonitosť. V minulosti sa historický materializmus ako veda stotožňoval s vedou o ľudskej spoločnosti a často sa považoval a nazýval marxisticko-leninskou sociológiou. V posledných rokoch sa znovu rozvinula

diskusia o tejto otázke: je historický materializmus vedeckou sociológiou alebo je filozofiou a metódou a tedy dušou zvláštnej vedy o spoločnosti, ktorá sa má ešte len vytvoriť? Súdr. Francev, člen sovietskej delegácie na kongrese a rektor Akadémie spoločenských vied pri ÚV KSSS v Moskve, vo svojom diskusnom príspevku hovoril o tom, že sa v SSSR usilovne pracuje na vypracovaní osnov marxisticko-leninskej vedy o ľudskej spoločnosti. Toto vyhlásenie súdr. Franceva svedčí o tom, že spomenutá otázka je vyriešená v prospech vytvorenia zvláštnej vedeckej disciplíny, ktorá by skúmala zákonitosti „detailných“ spoločenských javov. Myslíme si, že vytvorenie takejto skutočne vedeckej, marxisticko-leninskej filozofie teoreticky zdôvodnenej vedeckej disciplíny o spoločnosti by bolo pre buržoáznú sociológiu smrteľnou ranou.

Najväčším ponaučením kongresu pre nás je skutočne to, aby sme si uvedomili potrebu sústavného skúmania spoločenských dôsledkov rýchleho budovania socializmu a komunizmu, takých „detailných“ spoločenských javov, ako sú dôsledky automatizácie, rozširovania sa kybernetiky, premeny rodiny atď., atď., atď. Marxisticko-leninské skúmanie týchto spoločenských „detailov“ by znamenalo veľkú pomoc praxi budovania socializmu a komunizmu. A práve o to ide.

L. Szántó

MEDZINÁRODNÉ SYMPÓZIUM ZNAK A SYSTÉM JAZYKA V ERFURTE

V dňoch 28. septembra až 2. októbra 1959 konalo sa v Erfurte, v Nemeckej demokratickej republike, za pomere veľkej zahraničnej účasti sympóziium o teoretických otázkach jazyka pod názvom *Zeichen und System der Sprache*. Prítomní boli predovšetkým jazykovedci z ľudovodemokratických štátov, Poľska, Maďarska, Rumunska, Bulharska a ČSR. Menšie delegácie vyslali z Číny, Kórey, Anglicka, Francúzska, Belgicka, Nemeckej spolkovej republiky, Rakúska a FNRJ. Sovietsky sväz bol zastúpený tromi delegátmi, menovite prof. J. M. Galkimovou-Fedorukovou, prof. N. Čemodanovom a prof. S. K. Šaumjanom, z USA bol prítomný prof. R. Jacobson. Najpočetnejšie bola, prirodzene, zastúpená Nemecká demokratická republika, ktorej všetky jazykovedné ústavy

sympóziium pripravili a úspešne riadili.

Sympóziium bolo pripravené viac mesiacov vopred. Prípravný výbor rozoslal predpokladaným účastníkom dotazníky o troch okruhoch problémov, konkrétne o probléme jazykového znaku (značky), o probléme analýzy jazykového prejavu a o otázke systému jazyka. Odpovede spracovali referenti sympózia, menovite doc. G. F. Meier z Lipska okruh problémov jazykového znaku, prof. K. Ammer z Halle problémy jazykovej analýzy a prof. E. Seidel z Berlína otázky jazykového systému. Referáty dostali účastníci sympózia tesne pred zasadáním. Sympóziium sa konalo v radnici mesta Erfurtu, bohatého na architektonické pamiatky a presláveného účinkovaním M. Luthera. Rokovanie prebiehalo v štyroch svetových